

GEORGE COSBUC, YESTERDAY AND TODAY

Ioan Gheorghişor

PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Abstract: As a very popular poet, especially among the Romanian peasantry, George Cosbuc never was under the influence of Eminescu literary creation. Also, he does not belong to the modern poetry neither by his prosodie, nor by the approached types of his poems. Refusing the subjectivism, his lyrical idylls are small sketches of the yesterday village. The ethic joins the esthetic and the ethnic into a musical and subjugating display.

„The Poet of the Peasantry” has written lyrics aiming the occasional, often memorable, even sententious, in a language cleared of regionalisms. Unfortunately, today the sketches of his lyrics mean almost nothing. Brilliant versifier, George Cosbuc was considered a great poet during his life, but starting with the inter-war period his work has entered into a relative and undeserved oblivion.

Keywords: very popular poet, lyrical idylls, subjugating display, „the Poet of the Peasantry”, brilliant versifier

Poet foarte popular, mai ales în rândul țăranimii române, și neinfluențat în niciun fel de creația eminesciană, **George Coșbuc** poate fi inclus în același perimetru liric în care se mai situează Ion Pillat, Octavian Goga, Vasile Voiculescu sau Radu Gyr. El nu aparține poeziei moderne nici prin prozodie, care, la Coșbuc are mereu ritm și rimă, și nici prin speciile abordate, cum ar fi idila sau balada, în care poetul refuză subiectivismul. „G. Coșbuc nu se exprimă niciodată pe sine. Idilele lui sunt, s-a spus, mici scenete, reprezentări obiective ale unor persoane și evenimente din satul de altădată”¹ observă Nicolae Manolescu. Totuși, adaugă criticul citat „poetul nășăudean este el însuși mai cu seamă când este un altul”².

Tudor Vianu constată că lui Coșbuc „îi plăcea să pornească de la teme istorice sau legendare, de la situații reale de viață. Chiar expresia sentimentelor individuale se organizează la el prin mijlocirea unui <rol> sau sub o <mască>”³.

George Coșbuc scria o poezie care are în vedere *ocazionalul* și revelează sentimentele unei comunități, neavând pretenția intimității. „Poetul țăranimii” crea versuri care se cereau recitate, pentru că aveau un limpede caracter oral. Dacă lumea în care a trait Coșbuc recepta cu lejeritate și entuziasm idilele cu flăcăi într-o permanentă tentativă de a obține cât mai multe săruturi de la fetele sfioase, pentru tinerii din satul de azi scenele din poeziile lui Coșbuc nu mai înseamnă aproape nimic.

¹ Nicolae Manolescu, „G. Coșbuc, azi”, *România literară*, nr.41/2016, p. 3.

² Ibidem.

³ Tudor Vianu, *Studii de literatură universală și comparată*, ediția a II-a, București, Editura Academiei RSR, 1963, p. 598.

Poezia extrem de muzicală a acestui versificator genial a făcut din George Coșbuc cel mai popular poet roman câtă vreme a trait. În perioada interbelică și mai apoi, lirica sa a intrat într-o relative uitare. G. Călinescu găsește că această uitare „numaidecât după moarte” este „explicabilă”, dar „injustă”⁴.

Renumitul critic literar consideră că „marea inegalitate a operei”, dar și „triumful anecdoticului”⁵ au contribuit decisive la căderea din vârful ierarhiei lirice românești a celui care s-a dovedit „nu rareori și un poet mare, profund original”, precum și „un desăvârșit tehnician”⁶.

Opera poetică a lui George Coșbuc *asociază deseori esteticul eticului și etnicului*. Ea are valoare doar câtă vreme caracterul obiectiv, ruralul și satul ardelean cu tipologia sa sunt luate în calcul. Coșbuc înseamnă o sumă de elemente: sociale, morale, psihologice și anecdotice. Daniel Cristea-Enache consideră că „a-l epura pe Coșbuc” de acestea „ar duce la o deposedare a poetului de el însuși”⁷. Faptul că a ilustrat cu precădere satul transilvănean nu a diminuat totuși cu nimic doza de receptare a liricii sale în alte regiuni ale țării noastre. Coșbuc a fost prețuit de un întreg popor și pentru faptul că *a evitat să folosească un limbaj regional* în poezia sa. Accesibilitatea vocabularului poetului ardelean a fost unul dintre atuurile popularității sale în Moldova sau în Muntenia.

Faptul că au intrat în memoria publicului cititor atâtea versuri coșbuciene se explică și prin aceea că sunt de-a dreptul *sentențioase*. Ion Pop observă că poetul s-a orientat „spre tipare și arhetipuri, spre permanente și eternități, îndreptându-și cugetarea, discursul către formula sentențioasă, gnomică, iar ansamblurile textuale către construcția parabolică, pilduitoare”⁸. Puțini dintre noi nu cunosc pasaje ori sintagme lirice precum cele pe care le vom cita mai jos: „Din codru rupi o rămurea/ Ce-i pasă codrului de ea,/Ce-i pasă unei lumi întregi/ De moartea mea!”; „O luptă-i viața, deci te luptă/ Cu dragoste de ea, cu dor”; „Sunt suflet în sufletul neamului meu/ Și-i cânt bucuria și-amarul”; „Viața asta-i bun pierdut/ Când n-o trăiești cum ai fi vrut” etc.

Poet solar, asemenea lui Alecsandri, dar total diferit în abordare, George Coșbuc a preferat *idilicul*. Până și într-o poezie ca „Iarna pe uliță”, poetul ardelean nu este interesat de farmecul anotimpului, ca „bardul de la Mircești”, ci de „spectacolul unde elementele umane ori cele naturale se grupează conflictual”⁹.

Totuși, *George Coșbuc e un orășean, nu un țaran*, cum îl considera Gherea. Vladimir Streinu, N. Manolescu și Petru Poantă au remarcat acest lucru. Ba, mai mult, el este un poet livresc, un cărturar ale cărui idei poetice pornesc de multe ori din literatură. Poetul „asimilează modul idilic de percepție al orășeanului față de realitățile țărănești”¹⁰, consideră Vladimir Streinu. „Țăranii sunt orășeni costumați; idilismul e rezultatul unei dispoziții artistice”¹¹, remarcă, în acest sens, și N. Manolescu. „G. Coșbuc e un actor, un interpret, intrând în pielea unor personaje, spre a le reproduce comportamentul și vorbirea”¹², mai spune

⁴ Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva, 1982, p. 586.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem, p. 590.

⁷ Daniel Cristea-Enache, „Fără epurări”, *România literară*, nr. 41/2016, p. 10.

⁸ Ion Pop, „Cu gândul la G. Coșbuc”, *România literară*, nr. 41/2016, p. 13.

⁹ Petru Poantă, *G. Coșbuc-poetul*, București, Editura Demiurg, 1994, p. 42.

¹⁰ Vl. Streinu, *Poezie și poeți români*, București, Editura Minerva, 1983, p.165.

¹¹ N. Manolescu, „Poezia lui George Coșbuc”, *Steaua*, nr.1/1978.

¹² Ibidem.

criticul citat. Spectacolul e susţinut şi de faptul că „idilele coşbuciene au o structură dialogată”¹³, după cum remarcă Petru Poantă.

*

Andrei Bodiou constată cum *Coşbuc* „estetizează” natura, moartea, iubirea şi eroismul. „Natura e convertită în frumuseţe, în <splendoare>, e o natură ireală, paradisiacă, o natură construită, artificială prin însăşi alăturarea de elemente”¹⁴:

„Priveam fără de ţintă-n sus-
Într-o sălbatică splendoare
Vedeam Ceahlăul la apus,
Departa-n zări albastre dus,
Un uriaş cu fruntea-n soare,
De pază ţării noastre pus.
Şi ca o taină călătoare,
Un nor cu muntele vecin
Plutea-ntr-acest imens senin
Şi n-avea aripi să mai zboare!
Şi tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare.”

(*Vara*)

Laurenţiu Ulici notează că, în „Vara”, „natura e văzută bucolic şi idilic, cufundată în linişte clasicistă, care nu înseamnă absenţa mişării şi a sunetelor, ci supremaţia perspectivei calme, a beatitudinii solare, a sufletului extatic întors asupra lui însuşi”¹⁵.

La *Coşbuc*, nu doar diurnul e sublim, ci şi nocturnul:

„Zărilor, de farmec pline,
Strălucesc în luminiş;
Zboară mierlele-n tufiş
Şi din codri noaptea vine
Pe furiş”

(*Noapte de vară*)

Nici *iarna* nu e altceva decât un anotimp aducător de un farmec cam ireal:

„A-nceput de ieri să cadă
Câte-un fulg, acum a stat,
Norii s-au mai răzbunat
Spre apus, dar stau grămadă
Peste sat.

Nu e soare, dar e bine,
Şi pe râu e numai fum.
Vântu-i liniştit acum,
Dar năvalnic vuiet vine
De pe drum.”

(*Iarna pe uliţă*)

¹³ Petru Poantă, op. cit., p. 35.

¹⁴ Andrei Bodiou, *George Coşbuc, monografie, antologie, receptare critică*, Braşov, AULA, 2002, p. 16.

¹⁵ Laurenţiu Ulici, „George Coşbuc”, în *Convorbiri literare*, nr. 3/1976.

Primăvara e asociată unui cântec de păsări sau unui concert al acestora („Vestitorii primăverii” sau „Concertul în luncă”), iar în poezia „Toamna” „moartea naturii” e văzută ca „un spectacol în care suferința e estetizată, ea înduioșează, nu cutremură”¹⁶, consideră Andrei Bodi.

„Toamna târziu
În noapte cu lună,
Cum vâjâie codrul
Și geme și sună!(...)
Și moare cu fruntea
Pe pieptul naturii,
Și moare natura
De jalea pădurii,
În toamnă târziu.”

(*Toamna*)

Natura nu intră niciodată, în poezia lui Coșbuc, în conflict cu omul. Până și într-o poezie ca „În miezul verii” armonia domină peisajul. Soarele dogoritor poate fi dăunător, dar vântul vine în ajutorul omului. Femeia care îi răcorește copilului său obrazii cu apa de la fântâna din camp are nu doar în apă un aliat împotriva căldurii, ci și în vânt, căci acesta:

„Peste ochi își pune-o mână
Și, zâmbind copilărește,
Curios și lung privește
Spre fântână!”

Natura din poeziile lui Coșbuc e una românească și e mai frumoasă decât în alte părți, iar poetul se dovedește astfel, și în această parte a creației sale, patriot.

Poezia iubirii oferă cititorului multe *scenete*, multe dialoguri sau monologuri, regizate de poet cu grijă. Idilele lui Coșbuc sunt dramatizate („Nunta în codru”, „Scara”, „Rea de plată”, „Numai una!”, „Dușmancele” etc.).

„Nunta Zamfirei” e una din povești, iar portretul fetei e unul ce evidențiază frumusețea absolută:

„Frumoasă ca un gând răzleț,
Cu trupul nalt, cu părul creț,
Cu pas ușor. (...)
Un trandafir în văi părea,
Mlădiul trup i-l încingea
Un brâu de-argint, dar toată-n tot
Frumoasă cât eu nici nu pot
O mai frumoasă să-mi socot
Cu mintea mea.”

(*Nunta Zamfirei*)

Practic, doar trei versuri ne vorbesc despre sentimentul Zamfirei pentru alesul ei. Fata își manifestă dragostea cu o timiditate greu de înțeles pentru o mireasă, dar ea are circumstanța atenuantă a personajului de basm: „Și ea, mergând spre Viorel,/ De mână când a prins-o el,/ Roșind s-a zăpăcit de drag...”

Nu e o noutate când spunem că iubirea, în poezia lui Coșbuc, cunoaște o gradație ce începe cu nedumerirea din „Mânioasă”, în care „Lina s-ascunde” și nu răspunde chemării

¹⁶ Andrei Bodi, op. cit., p. 20.

flăcăului, care se miră, neştiind să-i fi „făcut” ceva; urmează dulcea suferinţă, din pricina faptului că băiatul „nu s-a priceput”:

„Zile lungi mi le-am pierdut,
Să mă-mprietenesc cu tine:
Tu-mi umblai sfios, Sorine,
Şi plângea durerea-n mine
Că tu nu te-ai priceput.”

(*Nu te-ai priceput*)

În „Cântecul fusului” neliniştea pune stăpânire pe fată „ce pare a trăi o *suferinţă* înaintea *dulcii suferinţe* a iubirii”¹⁷ („Eu mi-am făcut un cântec / Şi n-aş fi vrut să-l fac...”). Uneori, micile necazuri sau neînţelegeri apărute între îndrăgostiţi provoacă şi ele neliniştea de care vorbeam. În „Pe lângă boi”, fata e supărată că flăcăul: „Pentr-o vorbă rea ce-i spui/ El toată ziuca lui/ Munceşte supărat”. „Rea de plată” şi „Scara” aduc în scenă fetele şirete, care îi păcălesc pe tinerii dornici de a obţine de la ele săruturi, iar fermecătorul poem „Numai una!” scoate în evidenţă fermitatea feciorului bogat care iubeşte o fată săracă: „Mi-e dragă una şi-i a mea/ Decât să mă dezbar de ea/ Mai bine-aprind tot satul!”, căci „ce folos de boi şi vaci/ Nevasta dacă nu ți-o placi/ Le dai în trăsnet toate!”. Ion e decis să treacă peste opoziţia familiei sale şi să o ia de nevastă pe fata fără zestre. Frumuseţea iubirii e aici şi una a împlinirii erotice prin căsătorie.

În „Duşmancele”, aceeaşi stratificare socială din lumea satului e un motiv de dispută pentru un băiat, între două fete, una înstărită, dar urâtă – Leana, şi alta săracă, dar frumoasă. Cea din urmă ştie însă bine cum gândesc cei ca Lisandru:

„Că boii-s buni, bine-i bogată;
Dar dacă pui flăcăi odată
S-aleagă dânsii cum socot

O fată,

Bogata-şi pupă boii-n bot,
Îmbătrânind cu boi cu tot!”

(*Duşmancele*)

Tensiunea maximă în ceea ce priveşte suferinţa din dragoste o întâlnim în poemul „Fata morarului” şi este provocată de păcatul iubirii. Gândul sinuciderii, strivită fiind de roata morii („Aş vrea să fiu, roată, supt tine!”) va fi, probabil, alungat după o discuţie a fetei cu mama ei, care „n-a băgat încă de seamă” că pe fată o strânge brâul („La copcii cu greu îl ajung! Aşa de cu greu îl ajung/ Şi-n copcii el trupul mi-l frânge”).

Moartea stă, la Coşbuc, sub semnul „tragediei înălţătoare”, a unui tragic atenuat de şi prin frumos¹⁸, susţine Andrei Bodi. Petru Poantă constată că, în *Moartea lui Fulger*, poetul transformă moartea prinţului într-un „spectacol măreţ”, în care nu se remarcă „fastul funerar”¹⁹, ci frumuseţea celui mort. În plus, impresionează cromatica, amestecul de alb şi roşu:

„De-argint e alb frumosu-i port
Dar roş de sânge-I albul tort,
Miraţi şi de răsuflet goi,
Văzându-ţi chipul de război

¹⁷ Andrei Bodi, op. cit., p.27.

¹⁸ Ibidem, p.43.

¹⁹ Petru Poantă, *G. Coşbuc-poetul*, Bucureşti, Editura Demiurg, 1994, p. 119.

Să steie îngerii-nlemnit;
Și orb de-al armelor sclipit,
S-alerge soarele-napoi
Spre răsărit!”

(*Moartea lui Fulger*)

Moartea lui Gelu însă „exprimă frumusețea eșecului”²⁰, e de părere Petru Poantă. Deși învins, eroul este un învingător. Ultimul gest al voievodului, acela prin care își înfruntă , dușmanul cu o săgeată scoasă din propria-i rană, îi înobilează pe acesta:

„Cu grabă el arcul și-l prinde,
Și-nvârte săgeata și-o scoate
Din rană, și-o-ntinde:

Și vâjâie slaba săgeată
Cu gemetul morții deodată-”

(*Moartea lui Gelu*)

În *Moartea lui Gelu* găsim, susține Petru Poantă, „cea mai complexă viziune a eroismului voievodal”, căci „sporul de lirism provine din tonalitatea elegiacă de litanie, deprimantă în esență, deși nu lipsește nici suflul mobilizator”²¹.

Eroismul estetic este dat de poeziile de inspirație istorică, de baladele în care eroismul este sublim. Eroii poetului sunt, uneori, mari personalități ale istoriei neamului: Decebal, Mihai Viteazul, Gelu, dar și niște simpli ostași, în poezii ca „Dorobanțul”, „Povestea căprarului”, „Trei, Doamne, și toți trei...”, „O scrisoare de la Muselim Selo” etc. *Moartea eroilor* lui Coșbuc este exemplară și e în folosul țării lor și a binelui. Viața lor se trăiește într-o continuă luptă, iar victoria dușmanilor este efemeră.

S-a spus despre George Coșbuc că a intenționat să scrie o epopee a satului transilvănean. Proiectul nu a avut finalitate, poetul reușind totuși să creeze *două capodopere*: „Nunta Zamfirei” și „Moartea lui Fulger”. „Cert este că nu atât epopeea ca gen îl interesa, cât întemeierea unei mitologii poetice românești”²², consideră Petru Poantă. Ceea ce nu e puțin lucru.

BIBLIOGRAPHY

1. Bodiu, Andrei, *George Coșbuc, monografie, antologie, receptare critică*, Brașov, AULA, 2002.
2. Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva, 1982.
3. Cristea-Enache, Daniel, „Fără epurări”, *România literară*, nr. 41/2016, p. 10.
4. Manolescu, Nicolae, „Poezia lui George Coșbuc”, *Steaua*, nr.1/1978.
5. Manolescu, Nicolae, „G. Coșbuc, azi”, *România literară*, nr.41/2016, p. 3.
6. Poantă, Petru, *G. Coșbuc-poetul*, București, Editura Demiurg, 1994.
7. Pop, Ion, „Cu gândul la George Coșbuc”, *România literară*, nr.41/2016, p. 13.
8. Streinu, Vladimir, *Poezie și poeți români*, București, Editura Minerva, 1983.
9. Ulici, Laurențiu, „George Coșbuc”, *Convorbiri literare*, nr.3/1976.

²⁰ Ibidem, p. 48.

²¹ Ibidem, p. 129.

²² Ibidem, pp. 26-27.

10. Vianu, Tudor, *Studii de literatură universală și comparată*, ediția a II-a, București, Editura Academiei RSR, 1963.